

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

Art. 6. Quonam orandi genere vteretur Ignatius, quando librum
Exercitiorum descripsit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

Art. 6. *Utereturne B. Ignatius sola meditatione, an etiam contemplatione quando librum Exercitiorum scripsit.*

Ex ijs quæ hæcenus dixi, sed maximè articulo secundo, quanta fuerit B. Ignatius contemplationis gratia præditus tum temporis cum libellum Exercitiorum scripsit, ita manifestum est, ut mirari satis non possim repertum fuisse, qui eodem libro scriberet, in initio B. Patrem via in Exercitijs præscripta, & sola meditatione progressum, at verò postea in extrema ætate ad sublimius contemplandigenus euectum, ut lib. 5. c. 1. vitæ ipsius habetur. Hoc scilicet dictum, scriptum, turque scilicet auctoritate comprobatum, ferres, Ribadeneira si viueres? Scio, bono animo prolatum, idè quæ auctoris (quem summo opere & veneror & diligo) nomini, non à me solùm, sed ab alijs omnibus paritum volo. De rei mihi veritate, non de hominis veneratione vel opinione est sermo. Quippe sic habeo, neminem vnum hominum reperiri posse, cuius omnia sint perfecta: nam sine vitijs, sine imperfecto, vel ignorantia vlla, nemo nascitur, nemo viuitt; optimus ille est qui minimis aut paucissimis vrgetur. ex hoc verò vnum aliud conficio, nempe quòd veluti purissimum aurum non idèd minoris sit, quòd agnoscatur illi aliquid deesse, quod ceraso, quod vili pomo inest, ita si præstanti alicui viro vel libro sit inaspera nonnulla à vero aberratio, quam non nemo ignorantior viderit, non propterea de illius debet quidquam auctoritate decedere: meliora multa præstò sunt, quibus hic defectus obregatur, malignique est oculi aciem à plurimis præstantissimis auersam, ad pauca vitiosa conuerture.

Duo igitur sunt, quæ non possum, nisi vehementer, in istis verbis improbare. Primum quod apertè innuitur, in libello Exercitiorum non nisi inferius & imperfectius orationis genus edoceri. Alterum tractabo mox.

Sed hoc primum, ex eis quæ dixi planè confutatum iacet: cum enim per libellum istum, eo quem secuti sumus progressu intellectum, vsurpatum, perducamur ad omnes vitæ perfectæ vias, Spiritus sancti motiones, arctissimam cum Deo coniunctionem, eam denique contemplationem, quæ siue agendo magis, siue magis diuina receptando perficitur, quid est quod in illo libello desiderari, quid illi superaddi queat? Diffusior forsàn, verbis sublatis turgescens explicandi modus? At B. Pater humilitatis spiritu ductus, maluit humili, & errandi vias non patiente scriptione, summè perfecta tradere, quàm ample & magnificè summa promittendo, inani verborum sono, spem accedentium eludere. Sed & proposito sibi sine illo, ut per hunc libellum, non lectum, sed vsu, sed meditando, sed sua genuina praxi, intimo animi sensu reconditum, breui, & securè ad diuina & spiritualia aptarentur homines, ita breuiter & dilucidè scribi, ita doctorem alteri tradituro, eius rei multipliciter faciendæ, debuit occasio relinquere.

Sed

Sed audiamus vnum aliquod ab optimis viris relatum, vt spectans ad excelsius illud orandi genus, quod videlicet B. Patris exercitijs putant excellere: *Voluntas, inquit, non cessat coram Deo, quem fidei oculis intuetur, mox illi venerabunda adstant, mox eius perfectiones admirans, mox gratias agens, mox eius bonis & presentia letabunda, se ipsam suamq; omnia illi offerens, dona Dei postulans, quibus ad eum accedat, cor suum tacite illi expandens, denique in omnem se transformans affectum, vt Spiritus sancti vnctio docuerit.* ita illi, bene sanè, nec est quod in illis displicere possit, nisi quòd ad suum id non referant Ignacium, cuius in libello Exercitorum tam illa sunt, vt negare nemo possit, qui modò libellum eum legerit: sanè non pauca eiusmodi à nobis scripta reperies, vbi de roborandis affectibus, & de colloquijs agitur, quæ tamen conscripseram priusquam hæc in manus meas incidissent. Consultetiam possunt loci illi, in quibus paulò antè dixi à B. Patre de colloquijs præcepta tradi, ibique & ardentius & dilucidius ista expressa reperies.

Sed &, si rebus ipsis sunt verba reuincienda, quantus fuit in contemplatione P. Petrus Faber, quantus Ouedo, quantus vir ille Apostolicus Xauerius? at non alijs quàm huius libelli exercitamentis utebantur: & quidem de hoc postremo memoriæ proditum est, solitum illum singulis fermè mensibus, vitam Christi Domini meditando contemplari: nempe qui istud obseruari quod antè monuimus, vt ex omnibus ad Dominum nostrum Iesum Christum, itemque ad SS. Trinitatem transgredi possit, facile sibi vndecumque contemplandi materiam feliget. Est autem hoc, ex doctrina in libello illo, tum aliàs tradita, tum in contemplatione de cæna vltima, de resurrectione, deq; amore depromptum: & illo B. Xauerius plurimum utebatur.

Denique non satis mirari possum, quid bonis illis viris in mentem venerit, vt hanc B. Patris doctrinæ laudem negarent, de qua modestissimè saltem tacere potuissent, imò verissimè ex illis quæ ipsimet censent asserere: sic enim docent, & quantum existimo verè, ad sublime illud contemplandi genus (quam perfectiorem contemplationem articulo superiore extremo nuncupavi) nò perueniri arte, neque donum esse quod cuius concedat Deus: at meditatione frequenti, affectionum & voluntatis propriæ despoliatione, iugique cum Deo præsentis connexionu, reddi animum habilem & expeditum ad diuiniorum illam lucem sinu expandæ mentis amplectendam. Et verò cum in id fastigij fuerit quis euectus, existimare non debet, ea sibi lumina perpetuò & ad quæuis præstò futura, dispensabit illa pro sua voluntate Deus, ideoque paratum illi adesse semper debet à meditatione subsidium, vt ad eam (cui fouendæ semper adest Deus) & refugiat, & inde virtutum incrementa conquirat, ita illi, & verè. Jam igitur cum & hæc omnia per Exercitia B. Patris conferantur, ac præterea præstetur, vt quæ dæmonis fraudes in istiusmodi luminibus latere possint, quàm securè & indubitanter illis insisti possit agnoscat; cum deniq; nihil præscribât, nihil doceant, quod cum ijs quæ à B. Patre traduntur in comparationem meritò adduci possit, certè non fuerunt

*§ Eos refu-
tat P. à Pon-
te in vita
P. Balca-
zar. c. 40.*

quasi abstrusiora venditanda, quæ hic certius & clariùs iam olim præmanfa de-
mōstrauimus. Infantibus imponatur, ab eis credatur si placet, interpolatis colo-
ribus, parietibus oblitis, noua facta omnia, nihilo magis credam mutato nomi-
ne, mysteria noua reuelata: * infantissimosq; eos deputabo, qui B. Patris Exerci-
tia, curules infantium rotas dixere, quas vbi robur accesserit, despretas, vt infan-
talia videlicet arma subannes! Annon iam olim de illis prædictum fuit: *Hæ-
tem quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter tamquam
muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.* Sed misere eos faciamus, respiscere et
eis quæ dixi possunt, si volunt, si nolunt, neque pluribus est opus.

Alterum quod in verbis initio allatis falsè dicitur, est B. Patrem initio Exerci-
tiji ad hæsisse, at postea ad perfectius contēplandi genus progressum, teste Ribade-
neira l. 5. vitæ eius c. 1. At, vt de auctoritate primū loquar, est illa euidēs in con-
trarium: asserit quippe Ribadeneira, B. Patrem ad extremum vsque vitæ longius
quotidie in perfectione progressum, adeò vt Manrefanas illas illustrationes, pri-
ma spiritualis vitæ rudimenta appellaret: quod non est dicere, nouum aliquid
orationis genus aut speciem ab eo vsurpatum, sed in eodē fuisse semper perfe-
ctiora scētatum. Et vt ad sensum eorum auctorū loquamur, quæro quid vniquē
in illis suis admirādis orationis ecstasibus vel maius reperere, vel æquale illis que
Ignatio Manrefæ cōrigerunt: illustrationum harum quæ lumina, quos fructus
Societate condita, è libello Exercitiorum descripto, miratur & decerpit: or-
bis? atqui non ad extrema senij tempora, sed ad primum tirocinium ista refe-
runtur. Et quidem vt ne homines conferamus (quod odiosum esse solet)
sed vnum aliquid referamus euentum, quo constet quàm solida virtute pro-
cedat.

Lib. 1. c. 12.

Benè, modestè, prudenter, verè, de B. Patre refert Ribadeneira, eum vidisse
liquando Sanctorum magnum numerū, fulgentem gloria, inter quos & Hozius
(ille sociorum qui Societate nondum coalita obiuerat) splendidiore quàm reliqui
habitu, gloriaq; multò illustriore cernebatur. Sed audi quid addit, *Non quòd san-
ctior ille ceteris aut beator esset: sed quòd Deus gloriam hominis, per insigniorem hanc
formam compertam Ignatio (vt ipsemet referebat) testatamq; esse voluisset.* ita ille ex
verbis & sensu B. Patris; à quo propriè hanc modestiā dicas velim, & nemini re-

Præf. c. 1.

præferens, *vocationem tuam bonis operibus certam facias. Audi fili mi disciplinā Patri-
tui, Ignatij scilicet, orationis & actionis præcepta, & ne dimittas legem matris tue,
consuetum & vsurpatum Societatis orandi modum: vt addatur gratia capiti tuo,
& torques collo tuo.* Illa erit certa via & secuta, qua ad summa quæq; pertinges. Si
verò aliquid legeris, aut vndecumque acceperis, quod ab hac forma recedat,
vel suspectum reprobato, vel potiùs iniudicatum, aliisq; sine contentione ad-
mirandum permittito: sius eos estus, consueta locutionis inuolucra, vel longius
rapiant, vel parum attentis rapere videantur, tuta intus, certa incertis mi-
sceant: tu verò Ignatianæ formæ præcepta, multa discretionis luce splenden-

ria, peruigili mente obserua. Sed ex his & pluribus articulo 2. relatis constat, eodem tempore quo B. Pater Exercitia scripsit, supremo contemplandi genere vsum.

Verum in gratiam contemplatiuorum ostendamus, quam admirabile contemplandi genus illud fuerit, in gratiam inquam illorum: sic enim maiore boni Patris laude gaudebunt, & ex ipso maior illi contemplationi accedet auctoritas. Ergo in rem ipsam veniendum nobis est. Libellum Exercitiorum scripsit B. Ignatius, & scripsit homo literarum imperitus, primo (si mensum numerum ineamus) vitæ sanctioris tirocinio, cuius paulò antè sic rudis erat, vt de Sarraceno in honorem Beatissimæ Virginis macctando, dubius hæretet: & in eo libello tam multa & admiranda, quanta diximus, est complexus. Atqui nemo hominum est, qui describere rem vllam possit, quin illius quam describit, quasi formam & imaginem quandam animo prænotatam gerat: quidquid autem nobis cogitatione inscribimus, illud sensu, ratiocinatione, vel doctore aliquo hausimus necesse est: hauriuntur sensu, quæ auditu, quæ visu, & si quo alio sensu delata, mentis cognitionem cient; ratiocinatione verò, quæ sunt eiusmodi, vt ex obscuris clara, ex incertioribus certiora, & ad nostram notitiam perducì possint. Doctoris verò vice fungi possunt, vel libri, quorù lectio habet instar vocis emortuæ, vel præceptores ac magistri, qui viua voce ignotum aliquid edocent, vel denique summus omnium doctor, omniūque veræ sapientiæ fons Deus. Iam vadenā Ignatianæ menti insederit huius libri idea quæramus? certè à sensu non potuisse constat, sed neque à ratiocinatione, per quam ad eam rerum talium excelsum, neque tam celeriter, neque omnino perueniri potest. Superest igitur, vt à doctore aliquo id acceperit, non quidē lectione librorum, quorum nec eiusmodi vllus exstabat, nec admodum lectioni, sed orationi vacabat totus, passimq; volutandis libris exercitissimi in Hispania Inquisitores, illum vt nouum habuerunt, & vt suū tradidit Ignatius: sed neque ab aliquo, per quem erudiretur, homine magistro accepit; à Deo ergo accepit necesse est, diceretque cum Propheta: *Non cognoui literaturam: introibo in potentias Domini: Deus docuisti me à iuuentute mea, à primordio & infantia melioris vitæ meæ, & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua. Et vsq; in senectam & senium. Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.* Sed qualis meditatio? Sanè quæ in altissimam contemplationem abiret, quam illam, nisi quæ planè assimilis esset illi qua Moyses legem, qua D. Ioannes Apocalypsim scripsit! vt enim illi legis præscripta dictabat, huic mysteria occultissima, resque venturas ostentabat Deus, ita necesse fuit, vt rerum in eam diem Ignatio ignotissimarum præscribendarum methodum, ordinem, formā præmonstrando præiret Deus: nec qua alia via id fieri potuerit appareat: nec primus ille hominis tam incensus feruor tantam in scribendo tranquillitatem & discretionem tulisset, vel ab oratione, & castigatione sui, ad scriptionis otium se conuertisset, nisi

Psal. 70.

Psal. 118.

clarissimo Spiritus sancti & potentissimo instinctu ad id adactus esset. Certe sentiet quisque quod volet, at dum hominis ruditatem perpendo, describens potius quam scribens speciem, prætulisse credo: sic tamen ut describendo ruditatem poneret.

Aliud quoque est quod apud me valet plurimum, facitque ut & auctoritatem quandam libro illi supra humanam tribuam, & existimem à Beato Patre infusa sancti Spiritus luce collustrato fuisse conscriptum. Etenim cum in more positum haberet Beatus Ignatius, nihil ut præscriberet, nisi accuratissime, multum diuque perpensum: cum in Constitutionibus condendis, iam senex & experientior, tot adhibuerit orationes, deliberationes & lacrymas; cum aliquot annos de illis periculum fieri voluerit, eisque quamdiu viueret auctoritatem legis negarit: cum sciret tanto maiorem Exercitiorum spiritus, quam Constitutionum rationem habendam, quanto (quod in proæmio Constitutionum agnoscit) *inerna caritatis & amoris illius lex quam sanctus Spiritus scribere, & in cordibus imprimere solet, potius quam vlla externa constitutiones ad Societatem in diuino seruitio conseruandam, gubernandam, atque promouendam adiutura sit.* Cum, inquam, eiusmodi esset, sciretque ab vno Exercitiorum libello spiritum & modum orationis, quam tanti faceret, & à qua vna Societatis bonum omne penderet, esse promendum, quid fuit cur illud sub ipsa vitæ sanctioris primordia conscriptum, non tantum nulli vnquam hominum expoliendum, corrigendum, censendum dederit, sed in primæuo suo tenore & forma pugnacissime defenderit, non cesserit Inquisitoribus, tantumque effecerit, ut se viuo, auctoritate quin etiam Apostolica probaretur? Quid, quod rerum suarum nullus vnquam commendator, sed subtilissimus occulator & dissimulator Ignatius, asserere cuidam amicissimo sit ausus, sentite se Exercitiorum spiritualium usum, in hac vitæ esse id optimum, quod sibi deuinctissimo optare posset; tum ut sibi ipsi homo proficiat, tum ut fructus ferat, prositque & proficiat alijs multis? Quid fuit denique cur in extrema eazate, qua ut nonnulli dicunt an fingunt? ad excellius orandi genus effuectus, alia omnia siluit, nihil nisi sua illa exercitia filijs suis hereditario iure habenda legauit: inuiditne, quod melius vidit & habuit? an veriùs nihil vidit, nihil habuit in orandi genere melius? profectò ita est, sciebat enim se id scripsisse, quod non ab homine, neque per hominem, sed ab ipso Deo didicerat, hauerat, viderat; nec aliunde vlla ijs de rebus vel optatio, vel suspectio, vel forma, vel cogitationis initium mentem eius inuaserat. Deum, Deum vnum oportuit tantæ, tamque limpida fuisse lucis auctorem. Et hæc crediderim moderatione intelligendum, quod à P. Laynio dictum scribitur, Patrum primorum ceteris Ignatium, Ignatio vero ipsummet Christum Dominum nostrum exercitia tradidisse; non quidem quod de S. Catharina Senensi tradunt, ac si oranti corporata specie præstò esset, sed quod claro & eximio lumine mentem eius ad eò illustraret, ut in perspicuis veritatis radijs vniuersam Exercitiorum æconomiam clarè cerneret.

Sed

Sed & hincse nobis aperit Ignatianæ contemplationis protus admirabile fastigium, in quo vitæ spiritualis arcana, mysteria fidei, Domini nostri Iesu Christi vitæ decursum, orationis & actionis, sibi & ceteris, non solum scientiam acceperit, sed tam dilucido luminis radio acceperit, vt non quasi caliginem, sed purissimam ingressus lucem, eam etiam nulla ambage verborum circumquaq; diffundat: quem enim tot Sanctorum, Deoq; coniunctissimorum victorum partem, magistrum, efformatorem diuina prouidentia posuerat; hunc orationis, hunc summæ contemplationis dono instructissimum esse, non sibi soli, sed ceteris quoque decuit, neque in seros vitæ annos differendum fuit, tum quia primos illos Religionum Patriarchas ab initio statim perfecit Deus, tum quia illi mox erant filij perfectissimi, & ad sui similitudinem progignendi.

Rarum igitur, & ab Apostolorum temporibus in paucis animaduersum donum, vt contemplando & orando sic edoceatur quisquam, nullo vt alio studio adhibito, clarè, perspicuè, & ad omnium captum accommodatè res summas enarrat: idque propterea factum quod muneri ad quod eligeretur opportunum id diuina Sapientia iudicaret, quæ dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem *Ephes. 4.* Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in adificationem corporis Christi. Lege & animaduerte qua sanctuarij mensura, quo pondere reuelationum dona debeas æstimare: nepe lumina illa mentis quibus doctores facit, ideo donat vt perficiantur Christiani fideles; vt munus quo quis defungitur, melius & perfectius obeatur; vt Ecclesia Christi, cui omnis aliorum accessio proficit, incrementa noua accipiat.

Cùm igitur tot Religiosis instituendis & perficiendis, cùm tanto Societatis gubernandæ & stabiliedæ muneri, cùm restaurandæ & amplificandæ Ecclesiæ, heulnimum hæresibus discissæ, excitaretur Ignatius; numquid non illi, cuius institutio breui utroque orbe diffundenda erat, æquum fuit, clarissimæ lucis illustres inmitti radios, tot nationibus clarandis efficaces?

Discamus etiam hinc, qua moderatione de multis, maximeque femineis, quæ circumferuntur reuelationibus iudicemus: vt neque temerè fidem abrogemus; neque illarum admiratores, non sine grauioris erroris periculo, nimis euadamus. Nec enim agrè, quod iuxta muliebremunus, & gratiam deuoti femine sexus est; illis concessero; nempe vt quædam quæ sibi agenda sunt, dilucidè vereque à Deo cognoscant, rerum quoque sacratarum & summarum, confusas quasdam, & deuotioni inferuientes imagines animo efformatas gerant, lumina quoque terminis quibus solum certis circumscripta, nempe, in opus ministerij ipsis demadati. Huc spectat sensus, & quodammodo gustatio rerum sanctiorum, verba quæ in privato colloquio vim habeant ad permouendam, vel ea docendum quæ ad actionem & mores faciunt. At verò vt vel mihi Scripturas enarrare, & SS. Trinitatis mysteria docere, vel eiusmodi abstrusiora velint explanare, non feram: *Mulier in scientia discat cum omni subiectione: Docere autem mulieri non permitto. Quod si sæculo-* *1. Timot. 2.*

*Id est, diuini-
tus edo-
ctos.*

rum omnium memoriam contestari uolueris, quid solida vnquam doctrina ab eis profectum reperies? Et vt de mulieribus non agam, exceptis paucis quos diximus Apostolicis uiris, consule eiusmodi *Isodidactes* homines, reperies sensum sacrarum Literarum contortum, alienum, minimeque genuinum, doctrinam cum sanctis Ecclesie Doctoribus parum consentientem, explicationis ac non raro excusationis indigam, sermonem ab usu communi receptoque recedentem, ac res vulgares & claras, vt raras & obscuras, dum euoluere satagit, inuoluentem. Quo fit vt planè intra suos mihi limites coercendi esse videantur, nempe vt uiri boni, uiri sancti, sibi que aliquando utiles, & nunc in celo beati, si mores probant, credantur, at ne propterea scientie magistri, ne doctores, ne uia ab alijs sectanda demonstratores optimi credantur.

Et quoniam de uia monstranda, de methodo & arte sæpè sum locutus: hunc locum finio, vnum si monuero; quædam esse quorum ars traditur, & arte atque industria obtinentur, vt ferè artes humanæ: quædam uero quæ arte atque industria comparari non possunt, & melius tamen arte traduntur, non quod illorū sit ars, sed quod ad illa perueniendi, seu pertendendi sit quædam ars; ac si quodammodo uiam te docuero qua possis ad castrum aliquod accedere, quod uindique præaltis fossis inaccessum sit nisi nauigio: hinc uides, commostratione mea, tibi factum beneficium, quantūuis postea nauicula sit opus. Sic orationis, meditationis, contemplationis præcepta traduntur, nec ad earum tamen perfectionem præceptis peruenitur: quippe cum ad summam infinitamque Deimietatem cogitatum hominis extollant, fieri nequit vt ad earum arcem occupandam, humana cuiusquam doctrina sufficiat. At quia ritè conatibus, benefica Dei gratia, quæ propius accedentes transuehat, nunquam deest, conatus uero ceteriores perfectioresque ratione & arte redduntur quàm solo casu, & indispensato imperu: propterea securius quodammodo, & compendiaris nos in Deum euocant, qui cogitationum regendarum, diuinæque gratiæ præparandarum, certam & claram methodum scribunt. Hoc autem præ ceteris B. Ignatium perfecisse, cum experientia docet, tum ea quæ de oratione dixi probant.

Art. 7. An contemplationis eius que sit oratio, plura sint genera.

Hæc breuiter percurram, quo illa quæ adhuc dixi, clariora euadât. Sunt enim qui nobis plura contemplationum nomina ingerentes, totidem uarias adinuenisse se, vel saltem agnouisse gratulantur: cuius rei non in ipsis uerbis hæret incommodum, sed consequens est, vt non vno, sed multiplici scopo proposito, laborum nostrorum ad finem directio in incertum aberret.

Uarias contemplationis diuisiones antè protulimus: uerum, vt uerbo dicam, eius quæ sit oratio, & abs mente diuina luce illustrata fiat, vnicum genus, sicut, vt pressius cum Logicis dicam, speciè vnã credo; nec nisi modo, vel tempore,